

KISZL Péter: Üzleti információ, céginformáció és a könyvtárak / Kiszl Péter ; [Közread. az Eötvös Loránd Tudományegyetem]. – Bp. : Eötvös Loránd Tudományegyetem ; Pauker Nyomda Kft. ; 2005. 235 p. ISBN 963 217 689 8

akik minderről jóformán tudomást sem vesznek. Azért, hogy ne csak a „zordon erők, durva bércek, szirtok” harsogják jajjaink szakmánk nem megfelelő társadalmi reputációja felett, Kiszl Péter könyve jelentős mérföldkő lehet, amennyiben bátran lándzsát törünk amellett, hogy az üzleti- és általában véve az információszolgáltatás könyvtári kategória, és hogy a könyvtáraknak piacvezető helyük van az említett területeken.

Vitába kell szállnunk a már említett internetes források azon megállapításával is, hogy egy *információbróker-szakkönyvet* tart kezében a nyájas olvasó. Nem! Ez egy ízig-vérig könyvtártudományi szakmunka. Miért? Mert az információbrókert nem az különbözteti meg a könyvtártrostól, hogy az információs vagyon mely szegmensét szolgáltatja. Az üzleti információ – de legalábbis annak egy jól definiálható része – ugyanúgy része az információs közvagyonnak, melynek szabad hozzáférhetővé tétele, szolgáltatása szintén a könyvtáros etikai kötelessége.

Amint a témaválasztás indoklásában is olvashatjuk, a szerzőt, aki könyvtári és közigazdász szakemberként az Eötvös Loránd Tudományegyetem Könyvtártudományi és Informatikai tanszékének fiatal oktatója, mindig foglalkoztatta a könyvtárak és az üzleti tudományok kapcsolata. A munka háttérében a mindannyiunk számára ismert gondolatmenet áll. Az információ értéke megnőtt, az információt a könyvtárak gyűjtik, dolgozzák fel és teszik hozzáférhetővé különböző hordozókon. Ahol az információ, ott az érték, így – a megfelelő szaktudás hozzáadásával – méltán kerülünk az információs piac kellős közepébe és leszünk annak legmeghatározóbb szereplőjévé. A fenti gondolatmenetben az egész információs gazdaságot működésben tartó legfontosabb komponens, a megfelelő szaktudás és a hozzáadott érték áll a könyv középpontjában. Az üzleti információszolgáltatás – amint az kiderül a bevezetés hangütéséből – mindezidáig nem szerepelt prioritásként a hazai könyvtári rendszer fejlesztése során, míg a tőlünk nyugatabbra fekvő országok bibliotékáiban annak megkérdőjelezhetetlen helye van a szolgáltatási palettán.

Kik vehetik igénybe a könyvtár üzleti információs szolgáltatásait? Elsősorban a kis- és középvállalkozások. Míg a nagyvállalatok gyakran saját alkalmazásban lévő információmenedzsert foglalkoztatnak, illetve sok esetben egész információs központot, könyvtárat tartanak fenn, a kis- és középvállalatok információellátása – amennyiben azt tudatosan felvállalják – a közgyűjtemények lehetséges feladata lehet. A vállalkozók ezen rétegét kellene tehát a szerző szerint „megcélzni” a könyvtári rendszernek és olyan szolgáltatásokat bevezetni, illetve a meglévőket tudatosan fejleszteni, amelyek azok versenyképességét je-

lentos mértékben képesek növelni. Ennek nem csupán a könyvtárak számára van komoly tétje, ugyanis a piacgazdaság fejlődésében kulcsszerepet játszó kisvállalkozások a nemzetgazdaság előrelépésének egyik zálogát tartják a kezükben, így információellátásuk stratégiai fontosságú kérdés.

Azt, hogy a könyvtárak ezt hogyan lendíthetik előre, a könyv összegzésének hat oldalnyi téziseiben foglalta össze Kiszl Péter. Ezekben az elméleti alapokat követően makroszintű és mikrokörnyezeti feladatokat fogalmaz meg. Annak eldöntése, hogy ezen megfogalmazott feladatok kellő relevanciával bírnak-e ahhoz, hogy a hazai könyvtárügy fejlesztési stratégiájában prioritást élvezzenek az elkövetkező években, a döntéshozók feladata és felelőssége, az én feladatom innentől csupán arra korlátozódik, hogy a megfogalmazott pontokat ismertessem.

Mivel a világon egyetlen fejlett állam sem nélkülözheti a vállalkozói kört is kiszolgáló, korszerűen működő, nemzeti adottságokra specializálódó, ugyanakkor kompatibilitást és hozzáférhetőséget is szem előtt tartó modern könyvtári hálózatokat, a hazai nemzeti, köz- és szakkönyvtárakat mielőbb be kell vonni az üzleti szféra igényeinek kielégítését szolgáló vérkeringésbe. A jövő a szolgáltató könyvtáraké, a dokumentum-központú szemléletet fel kell váltania az információt előtérbe helyező, multifunkciós könyvtárképeknek.

A gondolat nem új, azonban a harmadik és a negyedik fejezet széles körű nemzetközi kitekintéseiben ismertetett példák bizonyítják, hogy tennivaló akadna bőven a hazai fejlesztés során. Ezen feladatokat „Az üzleti információ és a könyvtárak – magyarországi törekvések” című, ötödik fejezetben vázolja a szerző. A nagyobb könyvtárak ezirányú erőfeszítései Magyarországon is példaértékűek, azonban a kisebb – elsősorban városi – intézményeknél az üzleti információszolgáltatás jobb esetben is csak gyerekcipőben jár, rosszabb esetben egyáltalán nem létezik. A cél tehát a vállalkozói infrastruktúra létrehozása és működtetése, melynek pontos metódu-

sát a szerző által vázolt mikrokörnyezeti feladatok kapcsán fogjuk áttekinteni.

A hazai könyvtárügy üzleti információszolgáltatással kapcsolatos törekvéseit egészen a rendszerváltást megelőző évekig visszamenőleg ismerteti a könyv. Ezt követően részletezi a Magyar Könyvtárosok Egyesületének IBI (Information for Business and Industry) programban való részvételi szándékát, illetve az általuk szervezett 40 órás tanfolyamokat a vállalalkozási információs szolgáltatások tárgyában, az OMIKK nemzetközi KKV-INFO 92 szemináriumát és a Vállalkozási Információs Projektet, melynek nyomán a nagyobb könyvtárak sorra alakították ki ilyen irányú szolgáltatásainkat. Erre jelent példát a Corvinus Egyetem Központi Könyvtára, a BMGE-OMIKK (Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem – Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár), a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár és néhány megyei (Békés, Fejér, Veszprém) könyvtár üzleti információs szolgáltatása.

A szerző szerint a könyvtárak ideig-óráig előnyben vannak az információs piac más szereplőivel szemben, ugyanis egyrésztől információs bázisként élnek a köztudatban (erre cáfolt rá némiképp jelen könyv ismertetésével a bevezető sorokban idézett internetes forrás...), másrészt jelentős információvagyonnal, információs szakértelemmel és infrastruktúrával rendelkeznek, melyre – a lehetséges alternatívák közül – a leggazdaságosabban ráépíthetők az igényelt üzleti információs szolgáltatások. Az üzleti információs szolgáltatások fellendítésével a könyvtárak további bevételekhez juthatnának, amelyek olykor a túlélést jelenthetik a gazdasági megszorítások alatt, ugyanakkor a kis- és középvállalkozások is fokozottan rá vannak szorulva a könyvtári rendszerre, tekintve, hogy nem képesek a nagy cégekhez hasonlóan önálló információs hátteret kialakítani. A szolgáltatást úgy kell bevezetni, hogy a szerényebb anyagi háttérrel rendelkező kezdő vállalkozások számára is elérhető legyen, ugyan-

akkor szerény bevételt jelentsen a könyvtáraknak is. Ez a kezdeti lépések során csak állami támogatás felhasználásával lehetséges.

Ezen feltételek mellett a következő makroszintű feladatokat tartja Kiszl Péter teljesítendőnek, hogy a hazai könyvtári rendszer képes legyen hatékonyan kiszolgálni az információellátottság tekintetében rá utalt vállalkozói réteget:

Az Európai Unió különféle programokon és pályázatokon keresztül támogatja a könyvtárak fejlesztését, beleértve az üzleti információs rendszer kiépítését is. Ezen források maradéktalan kihasználása, igénybevétele elodázhatatlan kihívás.

A kormányzatnak, a Magyar Információs Társadalom Stratégiában deklarálnia kell a könyvtárak ez irányú feladatát, amihez megfelelő részstratégia szükséges.

A fenti célok megvalósítását a szerző tárcaközi bizottság létrehozásával képzi el a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma (NKÖM), a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (GKM) és az Informatikai és Hírközlési Minisztérium (IHM) bevonásával. A három szerv által létrehozott bizottság a szakterületek (könyvtárügy, gazdaságfejlesztés és informatika) koordinációjának ellátásáért lenne felelős.

A következő makroszintű feladat a hazai könyvtárügy két markáns szereplőjét, a nemzeti könyvtárat és a Könyvtári Intézetet célozza.

A Könyvtári Intézet módszertani útmutatókkal, szakmai rendezvényekkel nyújtson segítséget; nemzeti könyvtárunk külön részleg működésével járjon élen, szolgáljon mintaként az üzleti információ szét-sugárzásában.

A két intézmény vezetésével egy metaadatbázis kidolgozását sürgeti, amely másodlagos forrástájékoztató eszközként venné számba és kategorizálná az országban használatos és hozzáférhető üzleti információs rendszereket, szolgáltatásokat minden könyvtár számára online eléréssel. Infrastrukturális háttérrel mindehhez a Közháló program biztosítana. A nemzeti könyvtár üzleti információs szolgál-

tásban való szerepvállalásához mintaként egyrészt a British Library Business Information Service-t (Üzleti Információs Szolgáltatás) másrészt a Bibliothèque Nationale PRISME szolgáltatását (Pôle de Ressources et d'Information sur le Monde de l'Entreprise = A vállalkozások világáról szóló források csomópontja) képzi el. Ezeket, illetve a skandináv, Európai uniós és amerikai törekvéseket a könyv szintén részletesen ismerteti az ötödik fejezetben.

A könyvtártudományi tanszékek szerepvállalását – a megváltozott körülményekhez igazodó – tantervek és egyéb képzési formák kidolgozásával, a könyvtáros szakemberek számára közgazdasági és jogi ismeretek oktatásával tartja megvalósíthatónak.

Ehhez a szerző által bemutatott külföldi és hazai példák sora mellett, jó minta lehet Kiszl Péter gyakorlati munkássága során kézben tartott üzleti információ projektje. (Melynek sikerességét mi sem igazolja jobban, mint hogy a hivatkozott irodalomban is megtalálható olyan tanítványa, *Szabó Tamás Péter*, akinek később publikálásra került szemináriumi dolgozata a szerző számára is komoly tanulságokkal szolgálhatott az üzleti információs szolgáltatással foglalkozó rendszerek kutatása kapcsán.)

A könyvtárak mikrokörnyezeti feladatait a következő hármass komplex tevékenységsorozat útján közelíti meg:

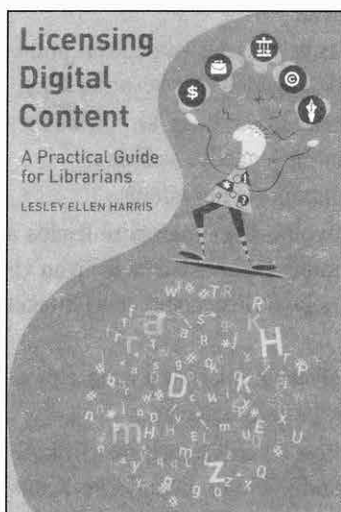
- piackutatás, illetve igényfelmérés után a szolgáltatás kialakítása, menedzselése, működtetése, marketing, képzés és továbbképzés (természetesen beleértve a felhasználóképzést is.);
- az információforrások számbavétele, rendszerezése, kategorizálása, a piaci helyzet és a szereplők ismertetése, az ún. üzleti információs terminológia alapfogalmainak tisztázása.

Az információtechnika, a hagyományos tájékoztató eszközök és az elektronikus adatbázisok használata, keresési stratégiák professzionális ismerete.

Az egyes könyvtárak illeszkedését az országos rendszerhez a következő struktúra alapján vázolná fel: a települési könyvtárak szolgálnak kiindulási pontként, segítenek az eligazodásban, a szakkönyvtárak professzionális szolgáltatásokkal állnak a hozzájuk fordulók rendelkezésére, a vállalati könyvtárak pedig speciális feladatokat látnak el. A nemzeti könyvtár mindezek mellett – mint már korábban is említettük – koordinációs feladatokat látna el, illetve másodlagos forrástájékoztató eszközöket bocsátana a használók és a könyvtárugy rendelkezésére.

A könyv legfőbb erénye, hogy teoretikus alapokon egy komplex cselekvési modellt állít fel, amelyen keresztül – a szerző szerint – megvalósítható hazánkban az üzleti információszolgáltatás kiemelt könyvtári fejlesztése. A modell elfogadása, módosítása vagy elvetése a gyakorló könyvtári szakemberek hatáskörébe tartozik. Kiszl Péter könyvével megtette az első lépést: feldobta a labdát, rajtunk múlik, hogy elütjük-e.

Tóth Máté

HARRIS, Lesley Ellen
Licensing digital content : a practical guide for librarians / Lesley Ellen Harris. – Chicago ; London : American Library Association, 22., 137 p.
ISBN 0-8389-0815-2

Digitális tartalmak licenclési kérdései

Kell-e írásos megállapodás a digitális tartalom licenceinek vásárlásakor? Ki a licenc alapján használt tartalom jogos használója? Mi történik, ha a könyvtárunknak kínált licenc feltételei nem változtathatók? Megengedi-e a licenc az elektronikus archiválást? Ilyen és hasonló, gyakran ismétlődő kérdések (GYIK) merülnek fel a jogász és szerzői jogi szakértő szerző által vezetett szemináriumokon. A könyv célja, hogy a könyvtárosokkal megismeresse a licenclés alapjait.

Digitális licenck vásárlása derült égből villámcsapásként érte a könyvtárosokat, ugyanakkor ma már sok könyvtárban főállású munkavégzést követel meg. Idehaza erről talán még nem beszélhetünk, hiszen az Oktatási Minisztérium EISZ szolgáltatása, vagy a Nemzeti Kulturális Minisztérium EBSCO licence eredményeként létrejött országos licenck csak szolgáltatást jelentenek a könyvtáraknak, licenclési feladatot nem. Persze, vannak ezeken kívül is konzorciumok, tehát nem mondhatjuk azt sem, hogy valamiféle kuriózumot jelentene elektroni-